

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН В МИТНІЙ СФЕРІ

*Сливка О. О.,
аспірант факультету європейського
права та правознавства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Питання забезпечення прав і свобод громадян в митній сфері займає особливе місце під час реформування митного законодавства. З огляду на це в даній статті ми маємо на меті дослідити ефективність механізму забезпечення прав і свобод громадян в митній сфері та провести паралель з Європейськими підходами.

При проходженні митного контролю, громадяни вступають в митні правовідносини. Суб'єктами даних правовідносин виступають з однієї сторони посадові особи органів доходів і зборів, а з іншої громадяни, суб'єкти зовнішньої економічної діяльності тощо.

Правовідносини - це такі суспільні відносини, які мають вольовий надбудований характер і індивідуальний правовий зв'язок між суб'єктами права в формі юридичних прав і обов'язків, охороняються державною владою, відповідають або не суперечать принципам правової держави і правового громадянського суспільства [1, 367].

Кириченко В. М. стверджує, що правовідносини виникають і існують тоді, коли є два і більше суб'єктів суспільних відносин, між якими виникає правовий зв'язок у формі суб'єктивних прав та обов'язків з приводу задоволення своїх матеріальних і духовних потреб та інтересів. На його думку правові відносини - це врегульовані нормами права суспільні зв'язки між суб'єктами права, які є носіями суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, що забезпечуються державою. Він дає більш чіткіше поняття правовідносин ніж попереднє [2, 148].

Онiщик Ю. В. дав авторське поняття митних правовiдносин. Вiн вважає, що митнi правовiдносини – це врегульованi нормами рiзної галузевої належностi суспiльнi вiдносини, заснованi на принципах владностi i пiдпорядкування, що виникають за участю митних органiв у процесi або з приводу перемiщення товарiв i транспортних засобiв через митний кордон України [3, 145].

Згiдно з вищевикладених понять митних правовiдносин можна побачити, що вони виникають у зв'язку з перемiщенням товарiв i транспортних засобiв через митний кордон. Це свiдчить про те, що при проходженнi митного контролю виникають правовiдносини мiж органами доходiв i зборiв та громадянами, а правовiдносини характеризуються наявнiстю в однiєї та iншої сторони прав i обов'язкiв, якi повиннi забезпечуватися державою. Це свiдчить про те, що не тiльки органи доходiв i зборiв надiленi правами а й громадяни i їхнi права повиннi забезпечуватися з боку держави.

В Мiжнародному пактi про громадянськi i полiтичнi права, який ратифiкований Указом Президiї Верховної Ради Української РСР в 1973 році передбачено, що Кожна держава, яка бере участь у цьому Пактi, зобов'язується:

а) забезпечити всякiй особi, права i свободи якої, визнанi в цьому Пактi, порушено, ефективний засiб правового захисту, навiть коли це порушення було вчинене особами, що дiяли як особи офiцiйнi;

б) забезпечити, щоб право на правовий захист для будь-якої особи, яка потребує такого захисту, встановлювалось компетентними судовими, адмiнiстративними чи законодавчими властями або будь-яким iншим компетентним органом, передбаченим правовою системою держави, i розвивати можливостi судового захисту;

в) забезпечити застосування компетентними властями засобiв правового захисту, коли вони надаються [12].

З нової редакції МК України була виключена стаття 571 Митного Кодексу України, яка передбачала зміст присяги працівників посадових органiв яка звучить так: «Вступаючи на митну службу, урочисто зобов'язуюся бути вiдданим Українському народу, справi української державностi, неухильно додержувати-

ся вимог Конституції України, Митного кодексу України та законодавства України. Зобов'язуюсь активно захищати інтереси Української держави, її економічний суверенітет і безпеку, суворо додержуватися дисципліни, сумлінно, на високому професійному рівні виконувати свої службові обов'язки, зберігати державну таємницю, охороняти права, свободи і законні інтереси громадян»

Гребельник О.П. вирізняє такі права при проходженні митного контролю:

- бути присутніми під час огляду предметів, що їм належать;
- своєчасно і повно знайомитися з офіційними текстами законів, інших правових актів, які прямо чи опосередковано стосуються митної справи, змінами в них, що регулюють їх правовідносини з цих питань;
- залишати на зберігання в митниці свої речі, предмети, валюту, цінності, що не пропущені митницею через митний кордон [5, 364].

І більшість підручників ,коли тема заходить про права при проходженні митного контролю виділяють такі самі права. Ці права були передбачені наказом Державного митного комітету України Про тимчасові правила митного контролю за переміщенням через митний кордон України предметів, валюти і цінностей громадян від 31.12.91. Даний наказ втратив чинності, а дані права не були перенесені ні в Митний Кодекс України, ні в інший нормативно-правовий акт в такому вигляді як вони зараз виглядають а були розкидані.

На рахунок Митного Кодексу України, в ньому нема розділу «Права громадян при проходженні митного контролю», права чітко не виділені, не систематизовані. Це є великою проблемою, пов'язана у незручності застосування митного кодексу у сфері визначення прав громадян.

В статті 24 МК України кожна особа має право оскаржити рішення, дії або бездіяльність органів доходів і зборів, їх посадових осіб та інших працівників, якщо вважає, що цими рішеннями, діями або бездіяльністю порушено її права, свободи чи інтереси.

У пункті 4 цієї статті передбачено, що у випадках, встановлених законом, із скаргами або заявами про захист прав, свобод

чи інтересів інших осіб мають право звертатися Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, прокурор, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, громадяни та підприємства.

Проаналізувавши законодавство України ми бачимо, що чітко передбачені права і свободи громадян при проходженні митного контролю. Але не забезпечено на законодавчому рівні чіткого механізму реалізації прав і свобод громадян при проходженні митного контролю.

Про це свідчить:

- В завданнях і повноваженнях органів доходів і зборів не є прямо зафіксовано їх обов'язок по забезпеченню прав і свобод громадян у сфері митних правовідносин.

- Стаття 589 МК України передбачає, що держава відповідно до законодавства гарантує забезпечення прав посадових осіб та інших працівників органів доходів і зборів на охорону праці під час виконання ними своїх службових (трудових) обов'язків, на проходження медичних оглядів, а також на пільги та компенсації за роботу у важких та шкідливих умовах, а про забезпечення прав і свобод громадян з боку держави нічого не сказано.

В Регламенті Європейського парламенту і ради від 23 квітня 2008 року «Про затвердження Митного Кодекса Співтовариства» вказані основні причини прийняття Митного Кодексу ЄС. В пункті 13 передбачено, що згідно до Статуту про фундаментальні права Європейського Союзу, крім права на оскарження рішень митних органів, необхідно передбачити право кожної особи на попереднє повідомлення про прийнятому рішенні, яке може завдати йому шкоди.

В пункті 15 вказано, що з метою забезпечення балансу між необхідністю митних органів забезпечувати правильне застосування митного законодавства з одного боку, і права економічних операторів на справедливе до себе відношення, з іншого боку, митним органам необхідно надати широкі повноваження по здійсненню контролю, а економічним операторам - право на оскарження.

По регламенту частинно можна побачити, що Митний Кодекс ЄС був прийнятий для забезпечення прав як митних органів так і осіб які вступають в митні правовідносини.

Про те, що захист прав і свобод осіб при проходженні митних процедур стоїть на першому місці, можна побачити з Глави 2 Митного Кодексу ЄС «Права та обов'язки осіб щодо митного законодавства».

В Митному Кодексі ЄС митні органи виступають не як фінансовий орган, а як орган який надає послуги, це ми бачимо по Регламенту Європейського парламенту і ради від 23 квітня 2008 року «Про затвердження Митного Кодексу Співтовариства». В якому однією з причин створення Митного Кодексу є забезпечення балансу між необхідністю митних органів забезпечувати правильне застосування митного законодавства з одного боку, і права економічних операторів на справедливе до себе відношення, з іншого боку, митним органам необхідно надати широкі повноваження по здійсненню контролю, а економічним операторам - право на оскарження. На відміну від Українського Кодексу в Кодексі ЄС є окремий розділ «Права та обов'язки осіб щодо митного законодавства».

З наведеного вище ми можемо зробити висновки, що в Митному Кодексі України передбачено права та свободи громадян в сфері митної справи, але на законодавчому рівні не передбачено механізм реалізації цих прав. До повноважень органів доходів і зборів України не входить гарантування забезпечення прав та свобод громадян при проходженні митного контролю.

Список використаної літератури

1. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник / За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. — К.: Юрінком Інтер, 2006. — 688 с.
2. Кириченко В. М., Куракін О. М. Теорія держави і права: модульний курс: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 264 с.

3. Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право) 2012 — № 1 (ст.142-147)(стаття митні правовідносини:поняття ,ознаки і види.)

4. Годованець В. Ф. // Конституційне право України: Навч. посіб. - К.: МАУП, 2005. - 360 с - Бібліогр.: с 347-355.

5. Гребельник О. П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 696 с.

6.Конституція України

7.Митний кодекс України

8.Митний кодекс ЄС.

9.про положення про державну митну службу

10. наказ Державного митного комітету України Про тимчасові правила митного контролю за переміщенням через митний кордон України предметів,валюти і цінностей громадян від 31.12.91.

11. Міщук Р.А.Перетинання українського кордону: Довідник.— К.: [Ін_т громадян. сусп_ва: ТОВ „ІКЦ Леста“], 2006.— 60с.

12.Міжнародний пакт про громадянські і політичні права .